

Arcibiskup Vasiľ opäť o sv. Cyrilovi a Metodovi, pútnikoch v Ríme

Vatikán 16. augusta (RV) - Slovenská redakcia Vatikánskeho rozhlasu zverejnila vo svojom vysielaní druhú časť rubriky o sv. Cyrilovi a Metodovi. Pripravil ju arcibiskup Cyril Vasiľ, sekretár Kongregácie pre východné cirkvi. Rubriku prinášame v plnom znení.

2. Schválenie slovanských liturgických kníh. S. Mária Maggiore – „U jasličiek“

Pápež Hadrián, ktorý prijal v Ríme sv. Cyrila a Metoda, pochádzal z rímskej šľachtickej rodiny a bol už predtým spolupracovníkom pápeža Mikuláša I. Od roku 842 bol presbyterom v Bazilike sv. Marka, ktorá sa nachádza na dnešnom centrálnom rímskom námestí Piazza Venezia. Zaujímavá je poznámka z Liber Pontificalis o mariánskej úcte tohto pápeža, keď sa o ňom píše, že sa často modlieval v bazilike Panny Márie zvanej „u jasličiek“. Tu ho našli kľáčiaceho aj poslovia, ktorí mu oznámili jeho voľbu za pápeža. Práve táto Hadriánova obľúbená bazilika je prvým dôležitým, ba takmer by sa dalo povedať, že najdôležitejším cyrilometodským pamätníkom v Ríme. Nachádza sa na jednom z rímskych vrškov na Esquilíne, neďaleko od dnešnej centrálnej železničnej stanice Termini. Jej pôvod siaha do 4. storočia do čias pápeža Libéria (352-366), avšak terajšiu podobu dostala v hlavných rysoch prestavbou pápeža Sixta III (432-440). Popri názve Basilica Liberii, sa tento chrám od 6. do 9. storočia nazýval všeobecne Santa Maria ad Praesepe - Svätá Mária u Jasličiek, alebo grécky Fatné. Tento názov pochádza z toho, že sa v nej nachádzajú relikvie jasličiek z Betlehema, v ktorých bol podľa tradície uložený Pán Ježiš po narodení. Dnes ich môžeme vidieť vystavené v skleneno-striebornom relikviári pod hlavným oltárom. Ďalšou vzácnou relikviou, mimoriadne uctievanou prostými Rimanmi je ikona Bohorodičky, záchrankyne rímskeho ľudu – Salus Populi Romani, ktorú niektorí historici datujú už do 8. storočia. Tento chrám Panny Márie, keďže je najväčším rímskym mariánskym chrámom (86 m), býva od čias pápeža Sergeja II (844-847) nazývaný aj bazilika Panny Márie Väčšej - S. Maria Maggiore. Niekedy sa stretávame aj s názvom S. Maria ad Nives - Chrám Panny Márie Snežnej. Tento názov sa viaže k neskoršej stredovekej legende, podľa ktorej mali pápež Libérius a rímsky patrícus Ján v noci zo 4. na 5. augusta 352 rovnaký sen, v ktorom im Panna Mária prikázala, aby sa nasledujúceho dňa vybrali na esquilínsky pahorok a na mieste, kde nájdu čerstvo napadnutý sneh, postavili chrám. Keď tak na druhý deň ráno obaja urobili, našli čerstvý sneh na mieste, na ktorom potom postavili dnešnú baziliku. Pápež Hadrián II, ktorý bol pravdepodobne už vopred informovaný o cieľi a očakávaniach solúnskych bratov, sa bezodkladne začal zaoberať otázkami spojenými s ich príchodom do Ríma.

Život Klimenta to komentuje takto: „Keď sa však pápežovi ukázalo aj toto dielo, a on uvidel, že preklad Písma do iného jazyka je plodom skutočne apoštolského ducha božskej milosti, od radosti nevedel, čo robiť. Velebil týchto mužov, nazýval ich rozličnými menami: otcami, vytúženými deťmi, svojou radosťou, vencom viery, diadémom slávy a krásy Cirkvi. A čo urobí potom? Vzal preložené knihy a priniesol na posvätný obetný oltár, zasvätiac ich s'ň a nejakú obeť Bohu a dokazujúc, že v takýchto obetách, totiž ovocí úst, Boh ma zaľúbenie, a že takéto dary ovocia prijíma ako ľúbeznu vôňu. Veď čože je Slovu príjemnejšie od slova, zbavujúceho rozumných nerozumností, ak sa rovnaké raduje rovnakému. V chráme vyhlásil týchto mužov za apoštolských, lebo sa podujali na boj podobný Pavlovmu a usilovali sa priniesť Bohu obeť národov, dokonalú a svätú.“ (Ž Klim. 9). V Živote Konštantína je toto oficiálne schválenie slovanského prekladu Písma a liturgie opísané kratšie, ale s presným udaním miesta, v ktorom sa táto tento akt uskutočnil: „Keď pápež prijal slovanské knihy, posvätil ich a položil v chráme Svätej Márie, ktorý sa volá Fatné (Pri jasličkách) a spievali nad nimi liturgiu.“ (ŽK XVII) Táto udalosť sa odohrala niekedy medzi Vianocami r. 867 a marcom r. 868. Liturgiu v pápežovej prítomnosti slúžil pravdepodobne sv. Konštantín-Cyryl,

ktorý bol jediný kňaz v skupine veľkomoravských pútnikov. Pre každého slovenského katolíka a zvlášť pre gréckokatolíkov sa návšteva rímskej baziliky S. Maria Maggiore môže stať príležitosťou k vďačnej spomienke na to, že vďaka Cyrilovi a Metodovi, ako aj vďaka jasnozrivosti pápeža Hadriána, sa práve tu symbolicky otvorili pre slovanské národy brány Cirkvi a možnosť chváliť pravého Boha vlastným jazykom.

Pobyt v Ríme u sv. Praxeda. Kde bývali naši veľkomoravskí pútnici, kým boli v Ríme? Staroslovanské ani grécke životopisy nám to presne neudávajú. S veľkou pravdepodobnosťou môžeme povedať, že sv. Konštantín-Cyril a Metod spolu s učeníkmi boli ubytovaní v niektorom z rímskych kláštorov a podľa dnes všeobecne prijatej mienky by to mohol byť práve kláštorný komplex pri chráme sv. Praxedy. Tento chrám, bol od 5. storočia domácou modlitebňou nad domom senátora Pudenta, otca sv. Pudentiany a sv. Praxedy (senátor Pudent bol podľa tradície hosťom sv. Petra počas jeho pobytu v Ríme). Tento starokresťanský chrám prestaval pápež Paschal I. (817-824) a 20. júla 818 v ňom posvätil oltár, do ktorého boli uložené početné relikvie ranokresťanských svätcov, zvlášť mučeníkov. Ten istý pápež postavil pri chráme aj kláštor pre gréckych mníchov, ktorý mohol byť ideálnym miestom pre ubytovanie veľkomoravských pútnikov, a to pre obradovú blízkosť, ale aj pre jeho výhodnú polohu medzi pápežským palácom v Lateráne a bazilikou S. Maria Maggiore. Pravdepodobne v tomto kláštore boli teda sv. Konštantín-Cyril a Metod ubytovaní a mohli tak, rovnako ako my dnes, obdivovať krásne mozaiky, ktoré dal zhotoviť pápež Paschal I. v apside tohto chrámu a v kaplnke sv. Zenóna na pravej strane bočnej lode. Tu Konštantín-Cyril prijímal návštevy vedychtivých Rimanov, ktorí „neprestajne chodili k nemu a vypytovali sa ho o všetkom a prijímali od neho dvojnásobné i trojnásobné vysvetlenie“. (ŽK XVII) Jeho obľúbeným teologickým autorom bol Dionýz Areopagita, ktorého spisy poznal takmer naspamäť, ako to o ňom dosvedčuje pápežský bibliotekár Anastazius vo svojom liste cisárovi Karlovi Lysému z 23. marca 875.

Spisy Dionýza Areopagitu boli len krátko predtým preložené do latinčiny a sústredoval sa na nich záujem teológov i politikov. Od roku 1197 až dodnes je tu pri chráme sv. Praxedy kláštor benediktínov z Vallombrosy, ale pamätná tabuľa na vonkajšej stene chrámu nám dodnes pripomína tento dočasný domov našich vierozvestov. Gréckych kláštorov bolo v Ríme viacero a prítomnosť byzantských mníchov patrila k tradične pestrej mozaike cirkevného života mesta Ríma. Počas pobytu solúnskych bratov v Ríme práve prebiehal spor medzi konštantínopolským patriarchátom a Svätou Stolicou, ohľadom platnosti zosadenia konštantínopolského patriarchu Ignáca a menovania Fócia. V tomto spore sa byzantské mníšstvo prikláňalo na stranu neoprávnene zosadeného Ignáca a podporovalo tak postoj rímskych pápežov. Liber Pontificalis, nám uvádza, že 20. februára 868, pápež Hadrián I. pozval do Lateránskeho paláca gréckych mníchov na slávnostný obed, pri ktorom im on sám posluhoval, a na záver ktorého vyhlásil, že tak ako jeho predchodca pápež Mikuláš I., aj on bude pokračovať v podpore zosadeného patriarchu Ignáca. Liber Pontificalis doslovne uvádza, že medzi prítomnými boli mnísi z Jeruzalema, Antiochie, Alexandrie a Konštantínopolu, z ktorých niektorí boli vyslancami svetských kniežat. Do tejto poslednej skupiny by sme mohli zaradiť pravdepodobne Konštantína-Cyrila a Metoda, ktorí boli pôvodcom z Byzancie, teda zo sféry Konštantínopolu, ale v Ríme vystupovali aj ako vyslanci kniežat Rastislava a Kocel'a, keďže obhajovali ich cirkevno-politické záujmy. Aj z tohto dôvodu by sme teda mohli zaradiť Lateránsky palác, bývalé sídlo pápežov, ktoré sa nachádza vedľa Lateránskej baziliky, medzi pamätné miesta spojené s rímskym pobytom solúnskych bratov.

Arcibiskup Cyril Vasil'